

EKONOMİ POLİTİK

21 Kasım 1973, Santiago Stadyumu: Şili 1, Sovyetler Birliği 0

Erinç Yeldan, 3 Haziran 2009

Bir futbol sezonunu daha geride bıraktık. Okurlarım anımsayacaklardır; her sene lig sonunda bir futbol öyküsünü bu köşeden sizlerle paylaşmaktayım. Bu senenin öyküsünü **David Goldblatt**'dan aldım (*Futbolun Küresel Tarihi*, Riverhead yay.) Bu arada Beşiktaş'lı dostlarımı bu seneki başarılarından dolayı kutlarım.

1970 yılı Şili için bir dönüm tarihidir. *Unidad Popular* cephesinin sosyalist lideri **Allende** seçimleri kazanmış; ve emek ve ulusal bağımsızlıktan yana radikal bir programı uygulamaya koymuştur. Şili'nin bakır ve kömür madenleri ile demir çelik ve demiryolları gibi stratejik nitelikli sektörleri millileştirilir. Ford ve ITT'ye ait ulus-ötesi tekellerin fabrikalarına el konulur. Ücretler arttırılır, geniş kapsamlı bir sosyal yardım programı başlatılır ve geniş kapsamlı bir toprak reformuyla topraksız köylülere toprak dağıtılır.

Ancak Amerika'nın "arka bahçesinde" filizlenmekte olan bu sosyalist dönüşüme karşı devrim gecikmez. Amerikan İstihbarat Teşkilatı'nın (CIA) doğrudan yönlendiriciliğinde bir dizi sabotaj ve toplumsal şiddet uygulamaya konulur. Sanayiciler, bankacılar, muhafazakar bürokratlar ve üst dereceli subaylardan oluşan bir koalisyon, Allende hükümetinin kazanımlarına karşı şiddete başvurmaktan çekinmez. **11 Eylül 1973** sabahı Amerikan yönetiminin ve CIA'nın da desteğini arkasına alan **General Augusto Pinochet** kendisine bağlı birliklerle başkanlık sarayını kuşatır ve hava kuvvetleri parlamentoyu bombalamaya başlar. Allende teslim olmayı reddeder ve yaşamına son verir.

11 Eylül'ü izleyen günler Şili'nin ilerici, yurtsever güçleri için baskı, tutuklanma ve işkence günleridir. Binlerce sosyalist, sendika lideri ve emekçi *Estadio Nacional*'da (Santiago Stadyumu'nda) hapsedilir. Stadyum kitlesel bir engizisyon mahkemesine dönüştürülmüştür. İşkence, baskı ve her türlü insanlık dışı şiddet General Pinochet'in askerleri tarafından planlı bir biçimde uygulamaya geçilir. Şili'li ozan **Victor Jara**'nın bilekleri kesilir ve gitar çalmaya devam etmesi emredilir. İnsanlık dışı işkenceler Santiago stadyumunun duvarlarını aşar ve tüm dünyada yankı bulur.

Darbeden yaklaşık iki buçuk ay sonra, 21 Kasım 1973'te Şili ulusal futbol takımı dünya kupası elemelerinde Sovyetler Birliği ile karşılaşacaktır. Sovyetler, binlerce yurtseverin işkence gördüğü Santiago Stadyumu'nda herhangi bir spor karşılaşmasına katılmayacağını bildirir ve FIFA'dan müsabakanın tarafsız bir sahaya alınmasını talep eder. 27 Ekim tarihinde Sovyet Futbol Federasyonu FIFA'ya şu telgrafi çeker:

“Şili’de faşist bir ayaklanma sonucunda yasal hükümetin devrilmiş olduğu ve ülkede kanlı bir terör ve baskı rejiminin hüküm sürdüğü herkesçe bilinmektedir. Santiago Stadyumu futbol müsabakası oynanabilecek bir mekan olmaktan çıkartılmış, Şili’li yurtseverlerin işkence gördüğü bir toplama kampına dönüştürülmüştür. Sovyet sporcuları Şili’li yurtseverlerin kanyla bezenen bir stadyumda spor karşılaşmasına çıkmayı reddeder.”

Bu girişim üzerine FIFA *Estadio Nacional*’i incelemek üzere Şili’ye bir heyet gönderir. FIFA heyeti incelemeleri sonucunda *“stadyumun çimlerinin futbol oynamaya elverişli; sahanın ölçülerinin teknik standartlara uygun; ve seyircilerin tribünlerinin düzenli ve temiz”* olduğuna dair bir rapor verir ve Santiago stadyumunda *“politik tutukluya rastlanmadığını, sadece hüviyetleri tespit edilememiş olan bazı şahısların alıkonulduğunu”*nu belirtir.

Sovyet takımı bu şartlar altında Şili’ye gitmez. Maç, saatinde başlatılır. Şili’li forvet oyuncularını bir kaç pasta Sovyet ceza sahasına girerler ve boş kaleye gollerini atarlar. Maç santra yapılamadığı için bu tek golle sona erer: Şili 1 – Sovyetler 0.

Şili böylece 1974 Dünya Kupasına katılır. Protestolar arasında oynanan grup maçlarında ev sahibi Batı Almanya’ya yenilir; Doğu Almanya ve Avustralya’yla beraber kalarak kupadan elenir.

Bu arada Şili ekonomisinin ve toplumsal yaşamının “serbest” piyasaya terkedilmesini amaçlayan muhafakar bir yapılandırma programı Şikago üniversitesinde eğitim görmüş bir dizi teknokrat tarafından başlatılmıştır. Şili ekonomisi Şikago çocuklarının emrinde tarihte görülmemiş bir soygun ve talan dönemine kucak açar. Allende hükümetinin tüm reformları, sanayi ve tarım politikaları tersine çevrilir. Sendikalar ve köylü birlikleri acımasızca ezilir; millileştirilmiş sanayi ve madenler, ve köylülere dağıtılmış olan topraklar büyük toprak sahiplerine geri iade edilir. Şili’de piyasa köktenciliği, politik terör ile birlikte kol kola girmiştir.

Futbol, kuşkusuz, sadece yirmi iki oyuncunun oynadığı ve doksan dakikadan ibaret bir oyun değildir.